

Posudek školitele na diplomovou práci Kristýny Váلكové „Reinterpretace tradičních konceptů u Rámmohana Ráje: *Adhikára* v klasickém a moderním pojetí“

Osobnost Rámmohana Ráje (1774-1833) se během více než jednoho a třičtvrtě století, jež uplynulo od jeho smrti, stala předmětem řady různých interpretací, jež v některých případech hraničí až s jistou formou zbožnění – ve vlasteneckém podání indické historie z per některých indických historiků se mu dostalo čestných přízvisek „Otec moderní Indie“ či dokonce „Tvůrce moderní Indie“. Jiní jej prezentují jako klíčovou postavu tzv. „bengálské renesance“, či jako jednoho ze zakladatelů reformního proudu zvaného z nedostatku přesnějšího pojmenování „neohinduismus“; další zajímavé interpretace působení tohoto bengálského myslitele se odvíjejí od teorie krize identity jedince formulované psychologem Erikem Eriksonem.

Přes tento trvalý a různými motivy formovaný zájem o tuto významnou postavu novověkých indických dějin stále existuje dost příležitostí i důvodů k podrobnějšímu pohledu na jednotlivé aspekty Rámmohanova reformního působení a zejména jeho myšlení, jež lze rekonstruovat z jeho persky, anglicky a bengálsky psaných textů. Jeden z těchto aspektů, koncept tzv. *adhikáry*, tj. oprávnění a kvalifikace osob různého sociálního původu pro přístup k rituálním úkonům, posvátným textům a tím konečně i k příležitosti na vysvobození z koloběhu existencí, si vybrala za své diplomové téma posluchačka oborů bengalistika – religionistika Kristýna Váلكová. Kombinace religionistických metodologických přístupů a dobré znalosti bengálského jazyka a reálií vytvořily vhodné předpoklady pro informovaný a analytický vhled do tohoto na první pohled poněkud speciálního a odtažitého tematu. Diplomantce se ale podařilo prokázat, že šlo o šťastnou volbu: práce zřetelně a poměrně detailně ukazuje, jakých interpretačních postupů Rámmohan Ráj užíval, aby v rámci tradičního náboženského diskurzu formuloval a prosazoval myšlenky, které byly do velké míry tomuto ortodoxnímu (nebo přinejmenším ortodoxně se tvářícímu) prostředí cizí.

Diplomová práce se člení do dvou podstatných částí. V první se její autorka zabývá pojetím *adhikáry* v tradičních filosofických systémech mímánsy a védánty advaitového směru. Zde se autorka přidržela překladů relevantních textů do angličtiny; studium originálních pramenů by vyžadovalo značně pokročilou znalost sanskrtu a nadto i jistou zběhlost v četbě nesnadného komentářového stylu, což se u absolventky zmíněných oborových specializací nedá očekávat. Jde však vesměs o překlady odborné a věcně spolehlivé; totéž platí i o jejich interpretacích, vesměs z pera předních indologů a religionistů (Halbfass, Clooney). Lze si představit, že by podrobnějším zkoumáním citovaných textů bylo možno přesněji formulovat

např. vztah mezi obsahem relevantních védských (nejčastěji zřejmě upanišadových) pasází a jejich interpretací Džaiminim v jeho *Mímánsádaršaně*; to by vrhlo zajímavé světlo na tradiční indické hermeneutické postupy, ale vzhledem k autorčině zaměření na osobnost Rámmohana Ráje to není zcela nezbytné. Fakt, že otázky *adhikáry*, tj. přístupu zejména šúdrů k rituálu a posvátným textům, byly kontroverzním tématem již ve starověku, dokládá autorčina citace Džaiminiho vyvracení námitek obsažené v *Mímánsadaršaně* (str. 12); pokud by se diplomantka rozhodla toto téma v budoucnu dále rozvíjet, bylo by možno odrazit se právě od tohoto citovaného místa.

Stručný poukaz na (z hlediska evropských standardů) jistou problematičnost tradičních indických interpretačních metod je obsažen v diplomantčině rozboru Šankarova komentáře k textu *Čhándógjópanišady*. Šankarovo pojetí *adhikáry* je představeno podrobněji, nepochybně proto, že Šankarova *advaita* se stala jedním ze základních inspiračních zdrojů Rámmohanova reformního myšlení. Pěknou ilustraci výkladové flexibility obsažené v tradiční hermeneutice, a konec konců i v tradičních konceptech tzv. *karmanového* zákona, představuje Šankarův komentář příběhu o šúdrovi Vidurovi, jenž požadovanou *adhikáru* nakonec získal (s. 20). Tato pasáž je natolik ilustrativní, že by si zasloužila převedení z poznámky od čarou do hlavního textu, případně i další komentář.

Druhá rozsáhlejší část práce je věnována formování a vymezení pojmu *adhikáry* u Rámmohana Ráje. Zde je nutno ocenit, že diplomantka využila své znalosti bengálštiny a opřela své závěry o studium bengálských originálů Rámmohanových prací (konkrétně *Bedántasár*, *Gosvámír sahit bicár*, komentář ke *Kathópanišadě* a k *Mándúkjópanišadě*). Všímá si postupně Rámmohanových redefinic pojmu *adhikáry* (s. 29 seq.), *vairágje* (s. 40) a tradičního konceptu *pramány* jakožto zdroje pravdivého poznání (s. 42). Tyto dílčí, pozorně provedené analýzy pak shrnuje v Závěru (s. 48-51), který je třeba zvláště ocenit pro vyváženost stanovisek a formulací a vůbec pro schopnost stručně a výstižně charakterizovat často nejednoznačná stanoviska, jež Rámmohan ve věci duchovní a společenské emancipace šúdrů uložil ve svých traktátech.

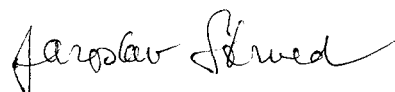
Z hlediska religionistického přístupu je téma zpracováno výborně a citlivě; rozhodně splňuje nároky kladené na magisterskou práci. V závěru autorka sama nadhazuje některé otázky, jež by stály v souvislosti s formováním Rámmohanova myšlení za další studium: přesnější pochopení motivace, jež jež ho vedla k aplikaci právě *advaitových* filosofických přístupů, jež jsou samy jakýmkoli myšlenkám na reformu tohoto jevového světa na míle vzdáleny; podrobnější zpracování sociálního kontextu soudobé Kolkaty (téma převážně

historické); a rozvedení možné inspirace Rámmohana bhaktickými tradicemi – moment, jenž ovšem není v jeho díle nijak výrazně explicitně tematizován.

I po formální stránce má práce požadovanou úroveň, poznámkový aparát i bibliografie dodržují standardní formát. V práci, jež má dle mého odhadu přes 70 normostran, je jen minimální počet překlepů nebo jiných formálních nedopatření.

Práci celkově hodnotím jako vynikající a doporučuji ji k obhajobě.

V Praze dne 18. ledna 2010

PhDr. Jaroslav Strnad, PhD.

Orientální ústav AV ČR, v.v.i.